

synchronic aspects of the touched problem are analysed, essential differences in the views on the strategy of higher education quality are determined.

The main attention is paid to the system of internal quality assurance of the higher education. The essence of the system approach to the solved problem has been clarified, the principles have been cleared up, the purpose, the toolkit and the direction of the system of internal quality assurance of the higher education have been determined, the technological basis has been characterized. Functionality of the designed system is provided by a hierarchically constructed structure consisting of the levels (target, conceptual, environmental, technological, productive) and agreed content components, such as subjects and objects, conditions, procedures, tools and measures for internal security quality of the higher education.

The dependence of the proposed institutional system effectiveness is proved by the level of its technological capacity, unity, consistency and continuity of the basic procedures and measures providing for the educational programmes examination, their monitoring and periodic review, attestation of the scientific and scientific-pedagogical workers, improvement of their qualifications; modernization of the educational process resource support; methodological and occupational orientation measures.

Key words: quality of higher education, internal mechanisms for higher education quality assurance, institutional system for the higher education quality assurance, procedures and measures to ensure the quality of higher education.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.013+378.14.015.62

І. Г. Головатюк

ПОТЕНЦІАЛ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В сучасному суспільстві професійна діяльність майбутнього фахівця передбачає професійну мобільність, творчу самореалізацію, володіння навичками професійного спілкування, вмінням застосовувати технології, брати на себе відповідальність за вирішення професійних завдань [5, с. 18]. Виходячи з цього, перед вищими навчальними закладами (ВНЗ) постає завдання підготовки працівників, здатних до високоінтенсивної праці, творчої діяльності, неперервної професійної освіти. Відповідно виникає потреба у реалізації нового підходу до професійної підготовки студентів, який передбачає відмову від простого

засвоєння знань, умінь і навичок і обумовлює необхідність формування у студентів професійних якостей, що сприятимуть забезпеченню успішного виконання конкретних професійних функцій. Одним із найбільш ефективних засобів підвищення якості освіти є запровадження інноваційних технологій, до яких ми відносимо арт-терапію та арт-терапевтичні технології, спрямовані на роботу з внутрішнім світом особистості за допомогою різноманітних засобів мистецтва.

Проблему якості освіти досліджували І. Іванченко [5], Р. Кубанов [6], О. Ляшенко [7], Ю. Татур [14] та ін. Питанню педагогічних технологій, зокрема арт-терапевтичних технологій присвячено праці О. Падалки, А. Нісімчук, І. Смолюк, О. Шпак [9], Г. Селевка [11], О. Сороки [12; 13] та ін. Водночас малодослідженою залишається проблема застосування арт-терапевтичних технологій з метою підвищення якості освіти у ВНЗ.

Метою статті є визначення потенціалу арт-терапевтичних технологій для підвищення якості вищої освіти.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки «якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості» [8, с. 2].

Як справедливо зазначає Ю. Татур [14, с. 22], якісна освіта, передбачає таку підготовку майбутніх фахівців, які здатні до ефективної професійної діяльності, швидкої адаптації в сучасних умовах, які володіють технологіями у своєму напрямку, умінням використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Аналіз літературних джерел [3; 5] дає підставу встановити, що проблема якості освіти набула особливого значення наприкінці ХХ століття, коли розпочався процес реформування національних освітніх систем, який триває досі в багатьох країнах світу, зокрема в Україні. Як доводить Р. Кубанов, якісні показники розвитку освіти свідчать про ефективність суспільного прогресу держав в умовах світової глобалізації. Водночас, від якості освіти залежить майбутнє країни, оскільки саме в її системі формується людський капітал. Унаслідок цього, забезпечення якості освіти в контексті формування зони європейського освітнього простору є однією з головних умов привабливості та конкурентоспроможності європейської вищої освіти та довіри, мобільності й мотивації студентів [6, с. 25–26].

Слід констатувати, що спроби визначення якості освіти неодноразово здійснювалися під час міжнародних з'їздів, конференцій. Так, відповідно до програмного документа ЮНЕСКО «Реформа та розвиток вищої освіти», виданого у 1995 році, якість вищої освіти розглядається як багатовимірна концепція. Вона охоплює основні функції та різновиди діяльності ВНЗ, спрямовані на забезпечення майбутньому фахівцеві можливостей швидко й ефективно долучитися до

професійної діяльності [10, с. 35–36]. Водночас у Декларації, що була прийнята Міжнародною конференцією з вищої освіти в 1998 році, зазначено, що поняття якості освіти охоплює всі аспекти діяльності ВНЗ – навчальні та академічні програми, наукову й дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчально-матеріальну базу і ресурси тощо [3, с. 171].

Актуальним є підхід О. Ляшенко, який зазначає, що «якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке рівнобічно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя. Як системний об'єкт, її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату» [7, с. 7–8].

Закономірно, що одним з дієвих засобів підвищення якості освіти є систематичне запровадження у навчальний процес інноваційних технологій. За свідченням О. Падалки, у світовій педагогіці поняття «технологія» виникло, передусім, як протиставлення існуючому поняттю «метод». Термін «технологія» набув поширення у 40-х рр. ХХ століття і був пов'язаний із застосуванням нових аудіовізуальних засобів навчання [9, с. 15]. Нам імпонує визначення, запропоноване дослідником педагогічних технологій Г. Селевком, котрий розглядає технологію як науково та практично обґрунтовану систему діяльності, яку людина застосовує для перетворення навколишнього середовища, створення матеріальних та духовних цінностей [11, с. 8]. Окрім цього, науковець наголошує, що педагогічна технологія є багатоаспектним поняттям, що розглядається як:

- 1) засіб, за допомогою якого створюють і використовують методичні інструменти, навчальне обладнання;
- 2) спосіб реалізації процесу комунікації між викладачем і студентом;
- 3) науковий напрям, що спирається на дані соціальних, управлінських та природничих наук;
- 4) багатопланове поняття і процес, що об'єднує в собі велику кількість елементів, спрямованих на досягнення педагогічних цілей [11, с. 48–51].

Нині серед педагогічних технологій виокремлюють традиційні й інноваційні. Внаслідок того, що традиційні педагогічні технології мають низку недоліків, серед яких основними є: шаблонна побудова занять; відсутність орієнтації на самостійну діяльність студентів; трансляція готового навчального змісту, внаслідок чого у студентів не формуються навички спілкування; однаковий підхід до всіх студентів (мінімізація індивідуального підходу); переважна організація дій репродуктивного характеру, відсутність умов для організації творчої діяльності студентів; суб'єкт-об'єктний характер відносин між викладачем і студентами; орієнтація на формування особистості із заданими властивостями тощо.

Безумовно, традиційні педагогічні технології є запорукою стабільності та послідовності в навчанні, проте вони дещо обмежують

розвиток творчого потенціалу студентів. Таким чином актуалізується застосування у навчальному процесі ВНЗ, зокрема у процесі професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва, інноваційних педагогічних технологій.

У Тлумачному словнику української мови термін «інновація» представлено як: нововведення; комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів (в аспекті економіки); нове явище в мові (в лінгвістичному аспекті) [1, с. 497]. У Словнику професійної освіти інноваційними вважають технології, зорієнтовані на формування системного творчого технічного мислення учнів та їх здатності генерувати нестандартні технічні ідеї при розв'язанні творчих виробничих завдань» [2, с. 104]. Адаптуючи наведене визначення до системи вищої професійної освіти зазначимо, що інноваційні технології розуміємо як такі, що спрямовані на формування у майбутніх фахівців системного, творчого мислення, завдяки якому вони будуть здатні вирішувати нестандартні ситуації у майбутній професійній діяльності.

Попри те, що основною метою інноваційних педагогічних технологій є покращення професійної підготовки майбутніх фахівців, їх застосування має бути якомога більш адаптоване до психологічних особливостей студентів. Як відомо, емоційні переживання – невід'ємна складова внутрішнього світу будь-якої особистості. Внаслідок цього доцільним є використання у фаховій підготовці таких інноваційних технологій, що сприяють вільному відображенню широкого спектру емоцій студентів – від негативних (страхи, тривожність, фрустрація) до позитивних (радість, успіх, упевненість). До таких технологій ми відносимо арт-терапію й арт-терапевтичні технології.

Згідно з визначенням, запропонованим Американською Асоціацією Арт-терапевтів у 2017 році, арт-терапія – це інтегративна професія, що перебуває на межі двох галузей: психічного здоров'я і соціального забезпечення, і покликана покращувати життя кожної окремої особистості, сімей, спільнот за допомогою активної творчості, створення предметів мистецтва і людських переживань у процесі психотерапії [15]. Водночас вітчизняна дослідниця О. Сорока визначає арт-терапію як інноваційну освітню технологію «лікування» засобами образотворчого мистецтва – малюнком, графікою, живописом, скульптурою. Допоміжними засобами арт-терапії О. Сорока вважає музику, танець, драму тощо [12, с. 13].

У розумінні Т. Зінкевич-Євстигнєєвої [4], арт-терапевтичні технології (арт-технології) є сукупністю психокорекційних методик, що мають відмінності й особливості, які визначаються приналежністю до певного виду мистецтва, особливою спрямованістю й технологією психокорекційного впливу. Протилежною є думка О. Сороки, яка трактує арт-терапевтичну технологію як «освітню технологію, що містить сукупність дій з арт-терапевтичної діагностики, конструювання, реалізації та аналізу арт-терапевтичного процесу і забезпечує комфортні

умови для розвитку учнів» [13, с. 90]. У свою чергу, ми вважаємо, що арт-терапевтичні технології – це педагогічні та психокорекційні технології, спрямовані на виявлення внутрішніх проблем особистості та їх розв'язання за допомогою творчості.

В основі арт-терапії та арт-терапевтичних технологій лежить процес створення предметів мистецтва, причому важливим є не стільки результат творчості, скільки саме процес творення. Сучасні дослідники (Т. Зінкевич-Євтигнєєва, О. Сорока) зауважують, що саме за допомогою арт-терапії вдається дістатися до глибин внутрішнього світу особистості. Водночас індивідууму, якому важко вербалізувати власні переживання, простіше висловитися за допомогою творчості.

Закономірно, що найбільший потенціал арт-терапевтичні педагогічні технології мають для формування майбутніх фахівців творчих спеціальностей, наприклад, акторів сценічного мистецтва. Для представників мистецького фаху є природним висловлення себе через творчість, внаслідок чого арт-терапевтичні технології набувають суттєвого значення для їх професійної підготовки.

В контексті підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності найбільш доцільним уявляється використання таких арт-терапевтичних технологій, як казкотерапія, драматерапія, музикотерапія і танцювально-рухова терапія. Слід зауважити, що казкотерапія передбачає програвання і аналіз казок, а драматерапія програвання будь-якого літературного чи казкового сюжету. Таким чином, ці арт-терапевтичні технології мають безпосередній зв'язок з майбутньою професійною діяльністю акторів. У результаті застосування казко- і драматерапії майбутні актори сценічного мистецтва мають можливість «зануритися» в себе, з'ясувати свої внутрішні конфлікти й віднайти шляхи їх усунення у звичних для себе формах роботи – розігруванні певних ролей, налаштуванні акторів на роботу. Значний потенціал для професійного становлення майбутніх акторів мають також музикотерапія і танцювально-рухова терапія, оскільки музика і танець є безпосередніми і обов'язковими елементами професійної діяльності акторів. Слід зауважити, що ці арт-терапевтичні технології можуть бути використані як для налаштування на виконання професійних завдань, так і для релаксації після виконаної роботи.

Таким чином, систематичне використання інноваційних педагогічних технологій у системі вищої освіти є запорукою підвищення її якості. Найбільший потенціал для застосування у професійній підготовці майбутніх фахівців творчих спеціальностей є арт-терапевтичні технології, оскільки в їх основі лежить процес творчості, що є близьким для майбутніх митців. У професійній підготовці майбутніх акторів сценічного мистецтва доцільним є використання таких арт-терапевтичних технологій, як казкотерапія, драматерапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія, оскільки саме ці технології безпосередньо стосуються найважливіших аспектів роботи актора: акторської

майстерності, музики, танців. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у детальному вивченні потенціалу кожної із зазначених арт-терапевтичних технологій для професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва.

Список використаної літератури

- 1. Великий** тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
- 2. Вишнякова С. М.** Профессиональное образование : Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М. : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
- 3. Вища** освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / авт. кол. : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин [за ред. В. Г. Кременя]. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2004. – 384 с.
- 4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д.** Практикум по креативной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь, 2003.
- 5. Иванченко И. В.** Проблема повышения качества образования в вузе / И. В. Иванченко // Молодой ученый. – 2016. – №5.1. – С. 18–21.
- 6. Кубанов Р. А.** Якість освіти : суть поняття та особливості оцінювання / Р. А. Кубанов // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 13 (272), Ч. II. – С. 25–31.
- 7. Ляшенко О.** Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти / О. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2005. – №1(46). – С. 5–12.
- 8. Національна** стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
- 9. Педагогічні** технології : навч. посіб. / О. С. Падалка, А. М. Нісімчук, І. О. Смолюк, О. Г. Шпак – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. П. Бажана, 1995. – 254 с.
- 10. Реформа** и развитие высшего образования. Программный документ. – Париж : Изд-во ЮНЕСКО, 1995. – 49 с.
- 11. Селевко Г. К.** Энциклопедия образовательных технологий : в 2-х т. Т. 1. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
- 12. Сорока О. В.** Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій : автореф. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О. В. Сорока. – Тернопіль, 2016. – 44 с.
- 13. Сорока О. В.** Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ольга Вікторівна Сорока. – Тернопіль, 2016. – 534 с.
- 14. Татур Ю. Г.** Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20–28.
- 15. American Art Therapy Association** : official web-site [Electronic resource]. – Access mode : <https://arttherapy.org/about-art-therapy/>

Головатюк І. Г. Потенціал арт-терапевтичних технологій у підвищенні якості освіти у вищих навчальних закладах

У статті проаналізовано теоретичні аспекти потенціалу арт-терапевтичних технологій для підвищення якості освіти у вищих навчальних закладах. Актуалізовано необхідність підвищення якості вищої освіти, що має безпосередній вплив на економічний та соціальний розвиток держави. Розглянуто різні підходи до розуміння якості освіти та визначено сутність цього поняття. Проаналізовано поняття «технологія», «педагогічна технологія», «інноваційні педагогічні технології». Обґрунтовано вплив інноваційних педагогічних технологій на якість вищої освіти. Визначено сутність арт-терапії та арт-терапевтичних технологій. Розглянуто роль арт-терапевтичних технологій у професійній підготовці майбутніх акторів сценічного мистецтва. Висвітлено потенціал окремих арт-терапевтичних технологій (казкотерапії, драматерапії, музикотерапії, танцювально-рухової терапії) для підвищення якості професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва.

Ключові слова: якість освіти, інноваційні педагогічні технології, арт-терапія, арт-терапевтичні технології, професійні підготовка, майбутні актори сценічного мистецтва.

Головатюк І. Г. Потенциал арт-терапевтических технологий в повышении качества образования в высших учебных заведениях

В статье проанализированы теоретические аспекты потенциала арт-терапевтических технологий для повышения качества образования в высших учебных заведениях. Актуализирована необходимость повышения качества высшего образования, имеющая непосредственное влияние на экономическое и социальное развитие государства. Рассмотрены различные подходы к пониманию качества образования и определена сущность этого понятия. Проанализированы понятия «технология», «педагогическая технология», «инновационные педагогические технологии». Обосновано влияние инновационных педагогических технологий на качество высшего образования. Определена сущность арт-терапии и арт-терапевтических технологий. Рассмотрена роль арт-терапевтических технологий в профессиональной подготовке будущих актеров сценического искусства. Освещен потенциал отдельных арт-терапевтических технологий (сказкотерапии, драматерапии, музыкотерапии, танцевально-двигательной терапии) для повышения качества профессиональной подготовки будущих актеров сценического искусства.

Ключевые слова: качество образования, инновационные педагогические технологии, арт-терапия, арт-терапевтические технологии, профессиональные подготовка, будущие актеры сценического искусства.

Holovatiuk I. Art-Therapeutic Technologies Potential for Improving the Quality of Education in Higher Educational Institutions

The theoretical aspects of the potential of art-therapeutic technologies for improving the quality of education in higher educational institutions are analyzed in the article. The need to improve the quality of higher education, having a direct impact on the economic and social development of the state is actualized. Different approaches to understanding the quality of education are considered and the essence of this concept is defined. The concepts “technology”, “pedagogical technology”, “innovative pedagogical technologies” are analyzed. The influence of innovative pedagogical technologies on the quality of higher education is justified. The essence of art therapy and art-therapeutic technologies is determined. The role of art-therapeutic technologies in professional training of future actors of the theatrical art is considered. The potential of some art-therapeutic technologies (fairy tale therapy, dramatherapy, music therapy, movement therapy) is highlighted to improve the quality of professional training of future actors of the theatrical art. For representatives of art professions it is natural to express oneself through creativity, as a result of which art-therapeutic technologies are essential for their professional training. As a result of the use of fairy tale therapy and dramatherapy future actors have the opportunity to shrink into himself, playing certain roles. Music therapy and movement therapy also have significant potential for the professional development of future actors, since the types of art underlying them, music and dance, are immediate and compulsory elements of actors’ professional activity.

Key words: quality of education, innovative pedagogical technologies, art therapy, art-therapeutic technologies, professional training, future actors of theatrical art.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Сорока О. В.

УДК 378:37.014.25

М. С. Доннік

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ ЯК ВИМОГА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Входження України до Європейського простору пов’язується із багатьма змінами в економічній, культурній, політичній та соціальній сферах життя. Не є виключенням і освітній вектор розвитку держави.